

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji naša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—, — Uredništvo in uprava Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326, Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstva in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 17 • Maribor, četrtek, dne 9. februarja 1939 • Leto XIV

Po sestavi nove vlade Dragiša Cvetkovića

Novi predsednik vlade Dragiša Cvetković je novo vlado sestavil dokaj naglo, iz česar bi sklepali, da so bile reforme Stojadinovićeve vlade psihološko že prej pripravljene. V ponedeljek, dne 6. t. m. so ministri prisegli pred knezom namestnikom.

V svojih izjavah podčrtava novi predsednik vlade zlasti dve stvari. — Pravi namreč, da bo naložba nove vlade iskati pot za sporazum s Hrvati in pa da bo nova vlada vladala s senatom, poslansko zbornico, kjer ima večino, ter s stranko JRZ, vendar po načelih, ki se poprej niso izvajala in je bil to tudi navedeno kot vzrok odstopa petih ministrov v prejšnji dr. Stojadinovićevi vladi.

Po izjavi odstopivših ministrov je bil vzrok demisiji nasprotno mnenje v vladi glede rešitve hrvaškega vprašanja in velike državne stvari, ki jih je Kujundžić, na katerega se sklicujejo, ni našteval.

Obe vprašanji sta bistveni za notranjo konsolidacijo države in za nje zunanjo avtoriteto, ki je potrebna državi zlasti z gospodarskega stališča.

Večkrat smo že poudarili, da je ta konsolidacija mogoča in potrebna, toda neomahljivo smo pa prepričani, da se more doseči le v lojalni politični svobodi ob spoštovanju bitnih individualnih potreb, ki so kulturne in gospodarsko-politične.

V tej državi morajo uživati vsi državljani enako svobodo in v njej enake pravice, da se jim s tem da prilika, da se duhovno svobodno usmerijo v pravcu edinstvenosti. Kršenje svobode posameznim plastem državljanov ne bo nikdar pospeševalo pravega edinstva, ki mora biti duhovno in po spoznanju praktično, to je, da v njem sodelujejo vsi deli prebivalstva po svojem zdravem razumu in hotenju po skupnem življenju v tej državi.

Nova vlada obljublja, da izpolni obljube. — Želimo, da pojde nova vlada to pot. Tudi program nje stranke pravi, da sta demokracija in enakopravnost temeljni načeli nje politike.

Želimo svobodo in demokracijo tudi mi, ker smo ljudje in to hočemo tudi ostati, enako delavci in nameščenci kakor vse druge plasti državljanov.

V tem smislu si razlagamo politiko nove vlade, o kateri je rekel predsednik vlade sam, da bo nova vlada vladala v duhu izjave, s katero je utemeljilo pet ministrov svojo demisijo v dr. Stojadinovićevi vladi.

Stara in nova vlada

v luči hrvaških listov.

Križa dr. Stojadinovićeve vlade se je že pripravljala takoj po volitvah v narodno skupščino od dne 11. decembra dalje. Vzrok krizi so bili očitno rezultati volitev, pri katerih je dr. Stojadinović, kljub omahovanju raznih opozicionalcev, dobil manj hrvaških glasov, kakor jih je dobil Jevtić 1935.

Dr. Stojadinović je večkrat grajal prejšnje režime zaradi hrvaškega vprašanja. Ravnanje njega samega pa je Hrvate naravnost odbijalo, tako, da pravi »Hrvatski dnevnik«, da je bil odstop dr. Stojadinovićeve vlade sprejet v Zagrebu z enakim zadovoljstvom, kakor odstop vseh drugih vlad, ki niso znale najti poti in načina, da zadovoljijo vsaj najnujnejše potrebe hrvaškega naroda. Ni znano, kako namerava Cvetković rešiti to vprašanje, ker še ni postal tozadevne izjave, toda dr. Stojadinović je zahteval legitimacijo, da go-

Chamberlain izjavlja . . .

Anglija s Francijo

Angleži bomo Francijo branili

Dne 6. t. m. je bil Chamberlain prisiljen, da je izjavil v spodnji zbornici, da bo Anglija v vsakem primeru branila Francijo, če bi bila napadena.

Ta najodločnejša izjava, kar jih je še podal predsednik angleške vlade, je izraz presenečenja, da postajajo mednarodni odnosi bolj in bolj napeti.

Doslej je Chamberlain izjavljal, da bi

branil Francijo, če bi bila napadena od Nemčije, v tej izjavi pa je, da v vsakem primeru, naj bo ogrožena od katerekoli strani.

V Italiji skušajo to izjavo omiliti, češ, da jo je dal na pritisk Francije. Bolj verjetno pa je, da se Chamberlain pripravlja na volitve.

— * —

Attlee proti Chamberlainovi politiki

Havas poroča, da je predsednik angleške delavske stranke Attlee govoril v Manchesteru, kjer je najostreje grajal Chamberlainovo politiko. Attlee je rekel: Pomirjevanje ni nikakršna politika,

marveč je le stališče, in sicer podrejeno stališče.

Posredovanja Chamberlaina in posledice temeljito dokazujejo, da ima Attlee prav.

Demokracije se morajo sprijazniti z mislijo, da je treba odstopiti ozemlja

dokler se to ne zgodi, ne bo napetost popustila in je tudi vsak apel na miroljubnost gotovih narodov odveč.

Dne 4. t. m. je zasedal v Rimu veliki fašistični svet. Zasedanje tega sveta se je poprej nekoč začelo z velikim zborovanjem vseh fašističnih organizacij v Rimu, na katerem je govoril sam Mussolini. To pot je zborovanje odpadlo.

Tudi govor Mussolinija ni bil nikjer objavljen. Listi so poročali samo toliko, da je veliki fašistični svet obravnaval važna vprašanja, med njimi tudi vprašanje šolske reforme.

Pomen trgovinskega dogovora med Zedinjenimi državami in Anglijo

Zedinjene države so ukinile priznanje cer užitvajo

prednostnih carin za Nemčijo, ki jih si vse države.

Kako napeto razmerje vlada med Zedinjenimi državami in Nemčijo, najbolje izpričuje trgovinski dogovor, ki je bil sklenjen lansko leto med Zedinjenimi državami in Anglijo. Na podlagi tega trgovinskega dogovora je Nemčija edina država, za katero ne veljajo prednostne carine, t. j. iz Nemčije uvoženo blago se mora cariniti vedno po najvišjih carinskih postavkah, dočim vse ostale države lahko dosežejo ugodnosti, kakor jih uživa država, ki ima sklenjen z Zedinjenimi državami najugodnejši trgovinski dogovor.

Pa ne samo to. Zedinjene države so še posebej znižale carino baš za tiste iz Anglije uvožene izdelke, katere je

vori v imenu Srbov in da se z njim prično pogajanja. Ali poleg formalne legitimacije je potrebno tudi medsebojno soglasje, ki ga dr. Stojadinović ni hotel. Vprašanje se mora rešiti in sto let ne maramo čakati. Dr. Stojadinović je zahteval hrvaško kapitulacijo, ki pogajanja onemogoča. Zato je zaostрил spor in postal ovira celo za izmenjavanje misljenja.

Cvetković pravi, da je novinar. Če ta izjava pomeni večjo svobodo tiska v smeri državljanskih svoboščin, bo to vsekakor napredek, ali s toleranco samo hrvaško vprašanje še ne bo rešeno. Omočeno mora biti svobodno izražanje misljenja neglede na to, na koga se nanaša. Pa tudi svobodna obramba je potrebna. Hrvasko vprašanje ne prenese več odlašanja. To morajo končno uvideti srbski politični faktorji, v katerih območju je, da se reši brez večjih trenj.

Tudi inozemski tisk ni presenečen zaradi odstopa dr. Stojadinovićeve vlade.

do sklenitve tega trgovinskega dogovora uvažala Nemčija.

Trgovinski dogovor med Zedinjenimi državami in Anglijo skoroda zapira pot Nemčiji na ameriški trg.

Tako izgleda gospodarska vojna, čije posledice navadno niso dosti manj stranske kot pa posledice prave vojne, v kateri govore svojo besedo topovi, strojnice in bombe.

Francoski parlament je odklonil splošno pomiloščenje za delavce

ki so bili kaznovani radi udeležbe pri generalni stavki v novembru

Predlog za amnestijo je stavila socialistična stranka. V debati so se socialistični poslanci zlasti sklicevali na obupno dejanje nekega poljskega rudarja, ki je bil že dva meseca brez dela radi udeležbe pri stavki, sedaj pa je dobil izgon. Rudar je pobil s sekuro ženo in

Kaj je govoril Mussolini ob priliki zasedanja, se more sklepati samo na podlagi članka v njegovem glasilu »Relazioni internazionali«, ki je izšel po otvoritveni seji velikega fašističnega sveta.

Članek ugotavlja, da »predstavljajo italijanske zahteve napram Franciji in nemške kolonialne zahteve dva problema, ki sta ozko povezana in na čijih rešitev mora biti Evropa pripravljena. Vse drugo je podrejenega pomena in je mogoče razmeroma lahko urediti. Nikakor ne kaže, da bi se rešitev teh problemov zavlačevala z nepotrebnimi razgovori.

Demokracije se morajo sprijazniti z mislijo, da bodo morale odstopiti ozemlja in priznati pravice Nemčiji in Italiji.

Dokler se to ne zgodi, je zaman zahtevati, da naj popusti napetost in naslavljati pozive na miroljubnost gotovih narodov, ki naj bi svoje življenjske zahteve po mirnem razvoju in napredku žrtvovali, da bodo drugi imeli mir.

Te besede so nasle svoj globoki odmev v izjavah v Angliji in Franciji.

Predsednika republike bodo voili Francozi

6. aprila

Predsedstvi francoske zbornice in senata sta sklenili, da bodo volitve novega predsednika republike dne 6. aprila t. l.

Sedanji predsednik Lebrun dosluži svojo dobo in je najverjetneje, da bo izvoljen za novega predsednika Edvard Herriot, bivši predsednik vlade, predsednik zbornice in lionski župan. S to izvolitvijo bi prišla na predsedstvo važna politična osebnost (radikalni socialist), kar v Franciji ni običaj.

Proračun dravske banovine

Za 6 milijonov višji.

Proračun za 1938/39 v dravski banovini je znašal 130.005.000 din, za leto 1939/40 pa znaša 136.298.000 din in se zviša za več kot 6 milijonov dinarjev za banovinsko upravo in za banovinska podjetja za okoli 9 milijonov dinarjev, od česar odpada okoli 5 milijonov na Kranjske deželne elektrane. Proračuna uprave in banovinskih podjetij sta letos ločena.

Židje se morajo izseliti iz Nemčije brez premoženja. Nemčija zahteva, da se morajo židje izseliti, ne dovoli jim pa, da bi smeli vzeti s seboj preostalo premoženje, prav tako odklanja tudi vsako podporo za izselitvene stroške.

Državni proračun za leto 1939-40

višji za 700 milijonov od lanskega,

je finančni odbor izročil narodni skupščini. Proračun se v primeri s proračunom za leto 1938/39 zviša za okroglo za 700 milijonov dinarjev.

Obsedno stanje na Madžarskem. Kakor smo že poročali je madžarska vlada razglasila po vsej državi obsedno stanje radi bombnega atentata pred židovsko sinagogo v Budimpešti. Policija mrzlično išče atentatorje, ker se splošno domneva, da je bil ta atentat šele začetek terorističnih dejanj, ki so jih zasnovali madžarski fašisti. Od 14 ranjencev tega atentata je eden že podlegel poškodbam.

Umik republikanske armade iz Katalonije v Francijo

Okrog 200.000 vojakov bo prekoračilo mejo.

V teku je izpraznitev Katalonije. Republikanska armada prehaja preko meje v Francijo v polni bojni opremi, s topovi, strojnimi tanki in tovornimi avtomobili. Prispelo pa je tja tudi več letal, ki niso bila sposobna za polet v srednjo Španijo.

Doslej je prispelo v Francijo okrog 150.000 vojakov, pričakujejo jih pa še kakšnih 50.000.

V Franciji morajo španski vojaki odložiti orožje, nakar jih pošiljajo v posebna taborišča, ločeno od ostalega civilnega prebivalstva, ki je pred nacisti pobegnilo iz Španije.

Na francoskih tleh se nahaja tudi precej španskih poslancev in več čla-

nov vlade s predsednikom republike Azano.

Kljub velikemu navalu beguncev iz Španije pa vlada v vsem obmejnem ozemlju mir in red.

Zlate zaklade narodne banke so iz Barcelone prepeljali v Francijo, prav tako tudi umetnine, ki so bile poslane v Ženevo, v palačo Društva narodov.

Vojna bo trajala naprej.

Iz srednje Španije prihajajo vesti, da je general Miaja v sporazumu z vlado odločen voditi vojno naprej. Pozicije republikancev so utrjene in kakor se zatiruje, ni misliti na skorajšen konec vojne.

Anglija zanika, da bi jo bila republikanska vlada prosila za posredovanje

Razširile so se vesti, da je španska republikanska vlada zaprosila angleško vlado za posredovanje pri Fran-

covi vladi za sklenitev miru. Te vesti sedaj iz Londona zanikajo.

Tudi republikanski vojaki lahko ostanejo v Franciji

Radikalni dnevnik »L'Oeuvre« piše v svojem uvodniku:

»Mi sprejemamo sedaj na meji vzhodnih Pirenejev španske žene in otroke. To je naša dolžnost, to je človečanska stvar.

Sprejemamo tudi moške — vojaško sposobne moške. Kaj s temi? Hraniti jih v taboriščih? Toda do kdaj? Ali jih pustiti svobodno živeti v naši deželi? Živeti z vsemi ugodnostmi, ki jih daje

naša svobodna dežela že trem milijonom tujcem? Pa brez vsakih bremen, ki jih nalaga Francija svojim državljanom? Da osnujejo svoje prostovoljske legije?

Toda mi ne potrebujemo sentimentalnih legij, temveč vojaške organizirane armade. Za vojaško službo sposoben tujec, ki hoče uživati francosko gostoljubnost, naj — kakor francoski državljan — vstopi v našo armado.

Kako je z Japonsko?

Na predvečer poloma.

V pariškem »Matinu« piše dopisnik Hervé Jay iz Tokija o razpoloženju med japonskim ljudstvom napram kitajski vojni. Mnenja med Japonci so deljena. Mnogo je pesimistov, ki smatrajo, da je katastrofa neizogibna, drugi zopet se norčujejo iz tistih, ki si delajo skrbi radi bodočnosti. Mnogi na Japonskem živeti inozemski opazovalci smatrajo, da gre z Japonsko h koncu. Njihovo mnenje glasi tako-le:

»Zapletena v podjetje, ki presega njene sile, v vojno, kakršne si ni želela niti kar se tiče njenega trajanja niti kar se tiče njenega obsega; zmanevrirana od Kitajcev, ki so jo izvalili na jug in v notranjost njihovega ogromnega kontinenta; stalno vznemirjana po četah, ki onemogočajo, da bi se mogle japonske čete oddaljiti od velikih središč in prometnih točk; oklevajoča pred potrebo, da pomiri zavojevalce pokrajine, kar bi utegnilo biti združeno s še večjimi žrtvami kot pa njih zavojevanje; v bližnji bodočnosti pred strašnimi

gospodarskimi in finančnimi težavami; oslabiljena vsled okrnitve svoje zunanje trgovine; nespretna v organiziranju svoje propagande; vsled napak in neodkritosrčnosti svojih predstavnikov pritirana tako daleč, da bo izgubila sleherne simpatije inozemstva; plen razračunavanj med plemstvom in strankami; nesposobna, da doseže enodušnost; prizadeta po socialnih motnjah; brez denarja, brez ravnotežja — stoji Japonska na predvečer svojega poloma, potem ko je v manj kot dveh letih pokvarila uspeh mirnega in obćudovanja vrednega dela treh generacij.

Vrhovni obrambni svet v Italiji je razpravljal o izpopolnitvi avtarkičnega gospodarstva.

Da se ne bo napačno tolmačilo, kar je rekel Hitler. Nemški tisk povdarja, da je treba Hitlerjev govor, ki je bil nekoliko nejasen, popraviti v toliko, da Hitler ni zahteval: ali omogočiti Nemčiji izvoz ali pa ji dati kolonije, ampak da je zahteval oboje: izvoz in kolonije.

Doma in po svetu

Zaradi kletvin in posurovelosti se pritožuje ljubljanski »Slovenec«. Tako pravi: Narodu je treba več srčne kulture. Naša kletev je znak nekulture. To vse pove. Obenem pa napoveduje boj surovosti. V tem oziru ima list prav, da je treba več srčne kulture in manj surovosti. Mislimo pa, da je s tem delom treba pričeti najprej v tisku in v javnem življenju. Ali naj pospešujejo srčno kulturo neresnična

opisovanja raznih dogodkov, pretiravanje in sovražno pisarenje ali celo grožnje s kruhom na moralo, na kulturo? Exempla trahunt, pravi pregovor, verba movent, njega drugi del. — Zgledi vlečejo, besede le mičejo. Če se pa bohoti surovost in divjaštvo v tisku in javnosti, prisili tudi najplemenitejšega človeka h kletvici ter da izgublja čut morale in postaja bolj in bolj surov. Nadalje pravi list, da je srčna kultura več kakor umska. Ni nam jasno, kaj hoče trditi s tem. Ali morda umska kultura ni potrebna in je srčna kultura brez umske ideal? Da, to je tej gospodi ideal! Srčno kulturo si ti ljudje predstavljajo kot telečjo pohlevnost, boje se pa umske kulture, ker ta presoja »srčno« kulturo po dejanjih. Um, razum, je torej tudi nemoralna stvar?

Najbolj dobičkanosen je železniški promet v Sloveniji. Udruženje jugoslovanskih železničarjev je izdalo brošuro, ki se bavi z železniškim prometom, s stanjem železnic in železniškega osobja v državi. Iz statističnih podatkov, ki jih vsebuje ta brošura je razvidno, da odpade največ potnikov na Slovenijo. Povprečni dohodki železnic v državi znašajo 210.000 din na kilometer, a v Sloveniji dosega dohodki 350.000 din na kilometer. Železniškega osobja je bilo ob koncu leta 1937 zaposlenega na področju ljubljanske direkcije 9578, moralo pa bi ga biti 12.600, torej je zlasti prometno osebje preobremenjeno v službi.

Kaj bodo začele tekstilne tovarne? Naša tekstilna industrija mora uvažati bombaž, ozir. bombažno predivo. Za nakup bombaža v inozemstvu so potrebne devize, t. j. zlato ali pa plačilna sredstva, ki so krita z zlatom. Že dalj časa se občuti v tekstilni industriji pomanjkanje bombaža, ker ni na razpolago deviz za nakup bombaža na mednarodnih tržiščih. Sedaj je Narodna banka izdala obvestilo, da bo odobrvala v prvem četrtletju uvoz bombažnega prediva iz neklirinskih držav iz Anglije in Švice 15 odstotkov, iz Francije pa 10 odstotkov lanske leto uvožene količine. — Počakati moramo, kaj bodo na to objavo rekli tekstilne tovarne.

Angleško-jugoslovanski sindikat za zboljšanje trgovine nameravajo ustanoviti. Ta trgovinski sindikat bi imel nalogo zainteresirati Angleže za kupovanje naših proizvodov in plasiranje kapitala v naši državi.

Promet na železnicah je bil lansko leto večji po številu natovorjenih vagonov. Število v lanskem letu na naših železnicah natovorjenih vagonov je doseglo 1.821.000, dočim jih je bilo v l. 1937. natovorjenih samo 1.682.000.

Ovire v železniškem prometu v Nemčiji. Železniška direkcija v Monakovem je razglasila, da mora radi velikega tovornega prometa omejiti osebne vlake. Potniki morajo računati s tem, da so vlaki prenapolnjeni in da eno-

stavno ne morejo sprejeti vseh potnikov, da se ne bo kdo razburjal, ako bo ostal na peronu, ker ne bo mogel v prenapolnjeni vlak. Posebni vlaki za smučarje so sploh odpadli. Na elektrificiranih progah pa vozijo sedaj tudi parne lokomotive.

Na palestinski konferenci, ki zaseda te dni v Londonu bi radi Angleži dosegli sporazum med Arabei in židi glede ureditve Palestine. Delegaciji obeh spornih taborov zborujeta ločeno in je tudi Chamberlain moral imeti dva pozdravna nagovora.

V Londonu grade zaklonska proti bombnim napadom. Zavetišča bodo 21 metrov globoko pod zemljo.

Mednarodna trgovina kož, ki je bila doslej v Lipskem, se je docela preselila v London.

Baltiše države za nevtralnost in medsebojno sodelovanje. Zunanji ministri Letške, Estonije in Litve so na posebni konferenci sklenili, da bodo vse tri države zastopale načelo nevtralnosti, istočasno pa poglobile medsebojne gospodarske, politične in kulturne stike.

Protifašistične demonstracije v Panami. Prihod dveh italijanskih križark pred Panamo je izzval v tamkajšnjem tisku silno protifašistično kampanjo. Po mestu so se pojavili tudi lepaki protifašističnega značaja, ki so bili pa na zahtevo italijanskega poslanika zaplenjeni. Slične demonstracije so bile tudi v Montevideo v Urugvayu, ko sta se ladji nahajali v ondnotnem pristanišču.

15 letni deček morilec otroka svoje sestre. Iz Gueestlinga v Lotaringiji poročajo, da je 15 letni deček umoril otroka svoje sestre, kateremu je bil tudi oče. Sestra je porodila otroka v stranskišču, nato je poklicala brata, ki je novorojenčka zadavil na ta način, da mu je zadržnil zanko iz ličja okoli vratu ter trupelce nato zakopal na vrtu. Oče obeh otrok je železniški čuvaj, mati pa je že dolgo kar je umrla.

Zadnje vesti

Rumunska vlada je podala izjavo, da bo ohranila prijateljske stike z vsemi državami, s katerimi jih ima sedaj, tako z balkanskimi državami kakor tudi z zapadnimi veselitami ter državami v Srednji Evropi.

Nadaljevanje španske vojne. Ministrski predsednik dr. Negrin in zunanji minister del Vayo sta izjavila, da bo republikanska vlada nadaljevala vojno. Dr. Negrin se že nahaja na vojnem ozemlju v srednji Španiji.

Francija se tudi nadalje ne bo vmešavala v špansko vojno, je izjavil francoski zunanji minister Bonnet v senatu. Radi tega seveda tudi ne bo dovolila, da bi španska vlada vodila svoje posle na francoskem ozemlju. To je pripomnil, ker so ga nekateri krivo podučili senatorji o tem vprašali. Republikanska vlada je že na delu v srednji Španiji.

Anglija ne bo priznala Francove vlade v Španiji vse dotlej, dokler ne bo zadnji tuj vojak zapustil španskega ozemlja, je sedaj izjavil Chamberlain.

Radi bombnih atentatov irskih teroristov bodo na Irskem zopet uvedena vojaška sodišča, dokler ne bo zavladal mir.

C. Nordhoff in J. N. Hall:

HURIKAN

Marama je bila kot Terangi potomka ene najplemenitejših rodbin na otočju. Kljub preobratu, ki ga je povzročilo zavojevanje Polinezije po Evropejcih, ni izginil v njej ponos na njeno plemenito pokolenje. Ta ponos tudi ni bil brez podlage; v starih časih so bili prvaki ljudstva ravno radi tega prvi, ker so bili najboljši, in tako je to ostalo do današnjega dne. Maramin oče, Fakahau je bil izvoljen za poglavarja Manukure, ker je že po svoji naravi prednjačil svojim rojakom, kot sta bila pred njim prvaka njegov oče in stari oče. Pod francosko oblastjo je prešel naslov poglavarja na njegovega naslednika potom volitve, toda ta volitev na Manukuri je samo navidezna. Ne bi si bilo mogoče predstavljati, da bi mogel biti izvoljen kdo drugi kot pa Fakahau. Sploh je nekaj čudovitega, kako stare so nekatere rodbine na Nizkih otokih. Poglavarjevo je mogoče ugotoviti za štirideset pokoljenj nazaj. Tudi Terangi je pripadal razredu arikijev; njegova rodbina je biala, kar se tiče ugleda, takoj za Maramino.

Marama je bila lepa mlada žena, starejša izmed obeh Fakahauovih hčera. Njena polt je bila svetle olivne barve, njen ovalni obraz pa so ljubko obkrožali njeni kodrast, bakreno rdeči lasje. Gotovo ste opazili, da govorim o njej z nekim posebnim navdušenjem. Kdor je tako dolgo živel tu kot sem jaz in si je ohranil svobodo srca, postane nekakšen poznavalec prave polinezijske ženske lepote. In

reči moram, da bi morali dolgo in najbrž zaman iskati deklet kot je Marama.

Titi, njeni mali hčerki, je bilo tedaj šest let. Povedal sem že bil, kako kruto je prizadelo življenje mlada stariša, ko ju je kratko po sklenitvi zakona razdvojilo. Toda način, kako sta se zopet našla, ju je zato do dobrega odškodoval.

Oče Pavel ni mogel obvestiti Maramo o Terangijevi vrnitvi, ker se je dva ali tri dni poprej podala na otok Motu Tongo in se je nahajala tamkaj, ko je Terangi plaval z jadrnice na breg.

Motu Tonga je bil najbolj divji in osamljeni otok v skupini Manukura otočja. Niti kopra ni bila zasejana v tej mali pustinji, ki je docela ohranila svoj naravni značaj. Na njem so rastle divje kokosove palme, med purauovimi in pandanusovimi drevesi. Podrast je bila zelo slabo razvita; ovijalke in odporno grmičevje je poskušalo vsrkavati hrano iz koralnega peska kolikor je pač moglo. Toda proti sredini otočka je rastle par več stoletij starih tou in pukatea dreves ogromnega obsega, ki so jih bili zasadili še v dobi poganstva.

Na Motu Tongi je bila nekoč naselbina domačinov, toda odkar so Evropejci odkrili to otočje in se je pričela razvijati trgovina s kopro in bisernicami, se je vas preselila na nek otok, ki je bil dostopnejši ladjam, ki so plule skozi preliv med koralnimi otoki.

Marama se je podala s svojo hčerko na Motu Tongo, da bi nabrala neko vrsto školjk, ki jih je bilo dobiti v koralnem pesku. Večina žen bi smatrala tako iskanje školjk kot nekaj dolgočasnega; prebi-

valkam Manukure, ki so imele časa več kot dovolj, se je zdelo kot prijetna sprememba. One si napravijo iz teh malih, raznobarnih školjk krasen heli, t. j. venec iz školjk, ki ga nosijo na svojih pandanusovih klobukih kot okrasek in tudi zato, da preprečijo, da bi jim ob vetrovnih dneh veter ne odnesel klobuka.

Včasih so se podale na otok kar v skupinah, po pol ducata žen naenkrat. Vzele so s seboj jedila in odeje, si uredile mala zaklonska iz palmovih vej, v katerih so prenočevale in tratile čas z ribolovom ter nabiranjem školjk.

To jim je bilo za njih enolično življenje razvedrilo in se tega niso nikdar naveličale. Večkrat pa je odšla kakšna žena tudi sama na otok ali pa s svojimi otroci, in tako je to pot tudi Marama vzela s seboj svojo hčerko.

Mati in otrok sta se popolnoma vživela v samotno pokrajino. Niti povodne ptice se niso počutile tod bolj domače kot onidve. Živo si predstavljam, kako sta tisti dan, ko je prišel Terangi, delali na malem otoku in se zabavali. Marama seveda ni niti zdaleka slutila navzočnost svojega moža, davno že sta legli k počitku, ko je plaval za časa plime na otok in prav tako malo sta opazili ob jutranjem svitu naslednjega dne mater očeta Pavla.

Tita je bila, ki je odkrila svojega očeta. Marama je ravno pripravljala zajtrk na ognju ob obali, med tem ko se je Tita na svojo pest odpravila na malo odkritje po plitvih mlakah vzdolž koralnih malo potovanje po plitvih mlakah vzdolž koralnih je, kar so jo nesle noge, tekla proti njej.

(Dalje prihodnjič)

Kako je z našo zunanjo trgovino in kaj bo z našo konjunkturo?

»Slovenec« piše o teh stvareh precej skeptično: »Države z avtarkično tendenco (gospodarstvom, ki producira doma vse, kar se rabi, in mu ni treba ničesar uvažati, op. naša) so proglasile načelo večne konjunkturo. Sledeč temu načelu gledajo na to, da je v njihovem gospodarstvu zmeraj vse zaposleno in skrbijo za to, da so vse cene stalno napete. Take države nam seveda lahko odkupujejo po dobrih cenah vse, kar je pri nas na prodaj, samo plačati tega ne morejo. Naša zunanja trgovina s temi državami je vedno v nevarnosti pred različnimi presenečenji, ki izvirajo iz slabe plačilne zmožnosti takih naših kupcev. Ta presenečenja pa pri nas zelo lahko povzročijo padanje cen... in to doživljamo sedaj... Ker vsi znaki kažejo, da plačilna zmožnost avtarkičnih držav pojema, zato moramo biti pripravljeni na to, da bo to pojevanje močno oviralo našo konjunkturo ali pa jo celo spremenilo v krizo. Skupina držav, ki leži za svobodnim mednarodnim prometom, pa je prišla v teku zadnjih dveh let v stvarno krizo, ki jo je zametila samo s pomočjo razvrednotenja denarja... Kljub temu ni mogla ustaviti na celi črti padanja cen... Tako smo prišli do tega, da so cene pri nas višje od cen, ki jih ima trenutno ta druga skupina držav... Bodočnost

naše konjunkturo bo torej odvisna od dveh činiteljev: od plačilne zmožnosti avtarkičnih držav in od naše devizne politike nasproti državam, ki težijo za svobodnim mednarodnim prometom. Proti prvemu činitelju smo precej brez moči. Edino učinkovito sredstvo bo zmanjšanje prometa z avtarkičnimi državami. To bo našo konjunkturo močno zadelo, vendar pa je še zmeraj pametnejše ne prodajati, kot pa prodajati in ne dobiti denarja za prodano. Drugi činitelj pa je v naših rokah. Če ga bomo pametno rabili, nam bo lahko ob primerni reorganizaciji našega izvoza dosti pomagal pri obrambi naše konjunkturo...«

Vendar si »Slovenec« v sedanjih političnih konstelacijah predstavlja »zmanjšanje prometa z avtarkičnimi državami« preveč enostavno, ko pravi »pametnejše je ne prodajati, kot pa prodajati in ne dobiti denarja za prodano«. Vsak trgovec bo »Slovenec« lahko povedal, kaj se pravi stranki, ki kupuje in ne plača, odreči nadljudni kredit in ji takorekoč zapreti vrata v trgovino. To Vam je najhujša zamera, ki se utegne stopnjevati do besnega sovraštva. Kako pa misli »Slovenec« za ta slučaj, nam bo pa povedal prihodnjič.

Zborovanje zveze mest v Zagrebu

Proti avtomatični pridobitvi občinske pravice

Na zborovanju zveze mest v Zagrebu so predlagali, da naj se otežkoči avtomatična pridobitev občinske pravice po § 13 zakona o mestnih občinah, ki jo dobe priseljenci po petih ali desetih letih. Pravijo, da jih veliko število novih občanov težko obremenjuje z velikimi socialnimi stroški.

Tesnejše sodelovanje mest.

Na zborovanju zveze mest so sklenili, da morajo Beograd, Ljubljana in Zagreb stopiti v ožje stike z mesti z enako socialno strukturo v svojem področju ter prirediti konference glede upravljanja in stavljenja predlogov za potrebne reforme.

Pridobivanje radija za zdravljenje raka

in umetni radij, ki se ga pridobi s pomočjo razbijanja atomov visoke električne napetosti.

Samozarečo prvino radij sta odkrila pred štiridesetimi leti zakonca Curie na francoski akademiji znanosti. Izkazalo se je, da je bilo to odkritje ogromnega pomena za človeštvo. Radij je najbolj uspešno sredstvo v boju proti raku. Njegova lastnost je, da pod njegovim vplivom razpadejo nevarne bule, ki nastanejo zunaj ali znotraj človeškega telesa. Toda radija ni samo zelo malo, ampak je tudi zelo drag.

Radij dobivajo iz uranove rude in uranovih mineralij. Zakonca Curie sta ga dobila iz uranitita, ki ga kopljejo v St. Joachimstalu v Sudetih. Velika dobrotinica človeštva nista pustila patentirati njunega izuma. Zato pa je stara Avstrija ravnala manj plemenito in je sploh prepovedala izvoz uranitita (neke vrste smola). To je napotilo druge države, da so pričele iskati ležišča uranovih rud in mineralij. Našli so ga na Portugalskem in v Angliji, pa tudi na Siskem in v ruskem delu Azije ter v Ameriki. V Ameriki so odkrili, da vsebuje radij takozvani carnotit v Coloradu. Iz 1200 ton carnotita so izdelali l. 1912. v Franciji 9 gramov radija. Potem pa je začela s pridobivanjem radija Amerika sama. L. 1913. so ga dobili 10,5 gramov, l. 1914. 22,4 grame in l. 1921. že 35,6 gramov.

Cena radija se določa po miligramu vsebine radija in radijskih soli. L. 1904. je bila cena za en miligram 125 zlatih frankov. L. 1910. je stal miligram že 300 in l. 1914. 900 zlatih frankov. Veliko povpraševanje je dvigalo ceno radiju. Ko pa so pričeli producirati radij tudi v Ameriki, je padla cena na 500 zlatih frankov.

Novo revolucijo v pridobivanju radija je povzročilo odkritje uranovih rud v Haut-Katanga v belgijskem Kongu v Afriki. Od tu izvažajo uranovo rudo v Belgijo, kjer ji odvzamejo radij v tovarni radija v Oolenu. V l. 1923. je Belgija producirala 20 gramov radija. Radij se je pocenil za 40 odstotkov. Odslej je bila vsaka konkurenca belgijskemu radiju izključena. — L. 1929. so v Oolenu pridobili že 60 gramov radija. Potem pa so se trudili, da bi z omejevanjem produkcije preprečili padanje cene radiju, ki znaša 350 zlatih frankov za miligram radija.

Pa ni ostalo samo pri tem. L. 1929-30 so odkrili ogromne sklade uranovih sestavin v severni Kanadi, ob obrežju Velikega medvedjega jezera. Te uranove sestavine vsebujejo dvajsetkrat več radija kot carnotit v Coloradu in pet- do desetkrat več kot uranove sestavine iz osrčja Afrike.

Ležišča uranovih sestavin pa so v Kanadi oddaljena 1300 km od ceste in železnice. Kraj je nenaseljen in leži blizu severnega povelja. Zemljo, ki vsebuje uranove sestavine, prevažajo z letali 1300 km daleč do železnice, od tu pa v Toronto, kjer producirajo radij v ondnotnih velikih tovarniških napravah. Od najdišča uranovih sestavin pa do mesta Toronta je 4000 km poti. L. 1934. so pridobili v Torontu 1 gram radija. V l. 1937. pa so predelali dnevno 75 ton zemlje, ki vsebuje uranove sestavine in je narasla produkcija radija na 1 gram tedensko. Ker pa so najdišča uranovih sestavin neverjetno obsežna, računajo, da bodo letošnje leto producirali 108 gramov radija.

Po 30. letih pridobivanja radija je vsega radija, brez Kanade, v Franciji 30 gramov, v Angliji 10 gramov, v Joachimstalu 50 gramov, v Kongu 600 gramov in v Združenih državah 100 gramov.

L. 1933. so plačevali v Zedinjenih državah za 64,8 miligramov radija 3500 dol., l. 1937. pa samo še 1700 dolarjev. Države, ki so nekoč izvažale radij, ga morajo sedaj uvažati, seveda predvsem iz Kanade. V St. Joachimstalu je znašala produkcija radija v l. 1935. 2,9 miligrama. Od te množine so prodali samo 2 miligrama. Cena radiju je padla tako, da se produkcija v St. Joachimu več ne izplača. Za leto 1937. so računali, da bo znašala zguba pri pridobivanju radija 4,3 milijone Kč. Upanje nekaterih nemških krogov, da se bo Nemčija lahko okoristila s pridobivanjem radija v Joachimu so več kot jalovi.

Na vidiku pa so še druge spremembe, ki dajo slutiti, da bo pridobivanje radija iz uranovih sestavin sploh odveč. Pred desetimi leti sta francoska učenjaka Frederic Joliot in I. Joliot-Curie odkrila izotope, sestavne dele nekih znanih prvin, ki omogočajo, da se da doseči radioaktivnost umetnim putem. Med tem se je razvila tudi elektrotehnika, ki je postavila na trg aparate za proizvodnjo ogromne napetosti. — Zakonca Joliot-Curie posedujeta v Ivryu laboratorij za proizvodnjo visokih napetosti. — Električni tok visokih napetosti do 2 milijona voltov uporabljajo za razbijanje atomov, t. j. najmanjših delcev, iz katerih sestoji vsa materija. S tem razbijanjem atomov pa je omogočeno izdelovati umetne radioaktivne tvarine. Učenjaka izjavljata, da bosta v kratkem v stanju, proizvesti toliko umetne radioaktivne tvarine, da bo odgovarjala 30 gramom radija.

Življenje in delo Karla Čapka

V Pragi, Brnu in celo v slovaški Bratislavi kot v nešteti drugih večjih in manjših krajih Češke, se vršijo ena za drugo spominske svečanosti v spomin o božiču umrlega češkega demokratičnega pisatelja Karla Čapka. Pri teh slavnostih, ki so neobičajno, prav demonstrativno številno obiskane, se ponovno pokaže, da se češki narod ni prav nič spremenil v svojem demokratičnem mišljenju in zato z vso svojo odločnostjo kaže hvaležnost svojemu velikemu geniju, prerano umrlemu umetniku Karlu Čapku. Nепrestano izhajajo po časopisih in revijah članki o pomenu Karla Čapka kot pisatelja, socialnega delavca in duševnega političnega tvorca, prirejajo se razstave Čapkovi del, predavanja o Čapku, a tudi njegov grob na slavnem Višehradu je neprestano poln svežih rož, ki jih prinašajo njegovi častilci, posebno šolska mladina.

Posojilo, ki ga je dala Anglija češkoslovaški, ne sme češkoslovaška porabiti za gradnjo vojaških cest in mora o uporabi posojila polagati račune.

Iz češkoslovaške

Kako izgleda sedenji češkoslovaški parlament? Do jeseni lanskega leta je štel češkoslovaški parlament 300 poslancev in 150 senatorjev. Ker so odpadli poslanci iz odstopljenega ozemlja in so bili razveljavljeni mandati komunistov, so preostali 203 poslanci in 102 senatorji. — Poslanskih klubov je bilo po prej 11, sedaj samo še pet. Klub stranke narodnega edinstva šteje 111 članov, klub narodne stranke dela 38 članov, klub slovaške ljudske stranke ima 34 članov, klub nemških nacistov ima 5 članov, klub nemške socialne demokracije ima 4 člane, 11 poslancev je »divjakov«. — Od 102 senatorja jih pripada 54 klubu stranke narodnega edinstva, 19 klubu narodne stranke dela, 18 klubu slovaške ljudske stranke, nemški nacisti imajo 4 in nemški socialno demokrati dva senatorja. Izven klubov je pet senatorjev.

Sudetske steklarne trpijo pod bojkotom. »Leipziger neueste Nachrichten« poročajo o izvoznih težavah prej svetovnoznanih sudetskoniških steklar, ki so bile priključene nemškemu ozemlju. Inozemstvo dosledno bojkotira blago nemškega proizvoda. Najbolj so prizadete znane Mühligove steklarne, ki zapošlujejo okrog 1200 steklarjev, a je podjetje navezано do 80 odstotkov na izvoz. Izvoz bodo sedaj skušali omogočiti rasno čistim podjetjem, s tem, da bodo »zginile« tovarne, ki so v židovskih rokah. To pa bo seveda povzročilo zopet novo propagando židovskih gospodarskih krogov v inozemstvu proti nemškemu izvozu.

Obnoveitev plemstva? Katoliški »Lidovy listy« poročajo, da hoče predlagati nova vladna Narodna stranka, da bi se zopet dovolili stari plemiški naslovi. Katoliški list je mnenja, da bo ljudstvo to gotovo simpatično sprejelo na znanje. Glasilo Narodne stranke dela »Narodni prace« pa dvomi v lojalnost vseh teh starih čeških rodov do češkega naroda in misli, da bi obnova plemstva češkemu ljudstvu ne bila niti simpatična, niti dobrodošla.

Izborna hrano dobijo abonenti v Mariborski menzi, S omškov trg 6. Kosilo od 5 do 9 Din, večerja od 4 do 6 Din. Priporoča se lastnica Marija Držar

Delavski pravni svetovalec

Zdravniški pregled (Guštanj)

Pri zadnjem odgovoru na Vaše vprašanje se je res vrnila tiskovna pogreška, ker bi moralo stati namesto, da Vas zdravnik ni poslal k specialistu za tuberkulozo, pravilno, da Vas je poslal k takemu specialistu. Sma-tramo pa, da je stvar bila vključ v napaki dovolj razumljiva in tudi naš odgovor na Vaše vprašanje.

Civilni zakon (Črna)

Na Vaše dodatno vprašanje Vam sporočamo, da je Vaš civilni zakon veljaven tudi pri nas, ako ste se civilno poročili v Belgiji in mora zato občina tudi Vaši ženi priznati domovinsko pravico, ako jo imate vi.

Odstopljen del (Žerjav)

Vprašanje: Gradila sem hišo in sem ostala stavbeniku dolžna večji znesek. Ker nisem mogla plačati, mi je stavbenik obljubil, da me počaka tudi za daljšo dobo, samo da mu plačujem obresti. Sedaj pa je to terjatev odstopil nekemu svojemu upniku, ki zahteva od mene plačilo v 14. dneh. Ali sem dolžna plačati?

Odgovor: Če glasom dogovora med Vašim upnikom in Vami terjatev še ni dospela v plačilo, tudi oni, ki je to terjatev sedaj prejel odstopljeno, ne more še zahtevati plačila od Vas, ampak bo lahko zahteval šele, ko bo terjatev glasom dogovora med Vami in Vašim prvim upnikom dospela v plačilo.

Zavarovalna pogodba (Dobrava)

Vprašanje: S potnikom neke zavarovalnice sem sklenil zavarovalno pogodbo, vendar samo pod pogojem, da dobim istočasno od zavarovalnice posojilo. Posojila nisem dobil, vendar pa zahteva sedaj zavarovalnica od mene

plačilo premij in je tudi že vložila proti meni tožbo. Ali sem dolžan plačati?

Odgovor: Za presojo razmerja med Vami in zavarovalnico je merodajna le pisarna pogodba, ki ste jo z zavarovalnico sklenili. V tej pogodbi gotovo ne stoji, da velja zavarovanje le, ako dobite posojilo. Zato boste morali premije zavarovalnici plačati. Zahtevati boste mogli kvečjemu od potnika, ki Vas je na tak način ujel, povračilo morebitne škode.

Nasib ob meji (Velenje)

Vprašanje: Že leta 1927 sem napravil ob meji svoje parcele nasip zaradi obrambe proti povodnji. Sedaj zahteva lastnik sosednje parcele, da moram nasip odstraniti čez, da vsled nasipa voda poplavlja njegovo parcelo. Ali sem dolžan njegovi zahtevi ugoditi?

Odgovor: Noben lastnik ni upravičen naravnega odтока tekočih voda izpremeniti v škodo drugih zemljiških lastnikov. Ako zaradi nasipa voda res poplavlja sosedovo zemljišče, ste ga dolžni odstraniti.

Odpust vaje (Žerjav)

Vprašanje: Moja hčerka je delodajalka, pri kateri se je učila, brez razloga odpustila. Po obrtnem zakonu je v takem primeru dolžnost obrtnega združenja, da poišče vajencu ali vajenki drugo primerno mesto. Jaz sem zahteval od obrtnega združenja, da postopa po zakonu, pa je bila moja prošnja zaman, ker obrtno združenje neče posredovati, niti noče poiskati moji hčerki drugega mesta. Kam naj se sedaj obrnem?

Odgovor: Priložite se zoper poslovanje obrtnega združenja na sresko načelstvo, ker krši združenje svoje zakonite dolžnosti, če neče posredovati v smislu zakona.

MALI OGLASI

Naši študenti inpu-lejo najcenejše pri naših inzerentih

Franc Kormannov nasl. Karl Ragg
Maribor, Gosposka ulica 3 — moda, galanterija, drobnarija in igrače vseh vrst. Največja izbira in najboljši nakup.

FRANC REICHER, MARIBOR
Tržaška cesta 18, se priporoča cenj. občinstvu za izdelavo oblek za gospode in dame po najnižjih dnevnih cenah. Hitra izdelava.

„FOX“ terpentin-krema je nenadkriljiva
Vazelin in pravi gumitrans Vas varuje v snegu dežju in blatu najbolje pred prehladom.

KOLESA, GRAMOFONE,
živalne stroje, otroške vozičke popravlja dobro in po kulantnih cenah znana trdka **JUSTIN GUSTINCIC**, mehanična delavnica, MARIBOR, Tattenbachova ulica 14. Shramba koles čez zimo.

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnе v Mariboru. Telefon št. 2324

Za konzorcij izdaja in urejuje Adolf Jelen v Mariboru. — Tiska: Ljudska tiskarna, d. d. v Mariboru, predstavitelj Viktor Eržen v Mariboru.